

המדיניות החדשה של חמאס כלפי ישראל: מריסון ורגיעה לאלימות מבוקרת ההולכת ומסלימה

25 ביוני 2018

מדיניות האלימות המבוקרת של חמאס: הערכת הסיכונים ובחינת מתווה הסדר אפשרי

בשלושת החודשים האחרונים מיישמת חמאס מדיניות חדשה של אלימות מבוקרת כלפי ישראל, שהחליפה את מדיניות הריסון שננקטה בשלוש וחצי השנים שחלפו מאז מבצע "צוק איתן". את מקום הרגיעה שאפיינה את אזור הגבול שבין הרצועה לישראל תפסו הפגנות המוניות ("צעדות השיבה") וניסיונות פריצה לשטח ישראל, בעיקר בימי שישי. הצעדות לוו במגוון של פעולות אלימות: ירי לעבר כוחות צה"ל, השלכת רימוני יד, בקבוקי תבערה ומטעני חבלה, חבלות במעברי הגבול וגדר הגבול ושיגור עפיפונים ובלונים, לעבר ישראל, הנושאים חומרים דליקים וחומרי נפץ ("טרור ההצתות").

◀ משמיצו הצעדות ההמוניות את עצמן בעיקר של התעייפות תושבי הרצועה העלתה חמאס לקדמת הבמה את "טרור ההצתות", הגם שהצעדות עדיין נמשכות. שיגור עפיפוני ובלוני תבערה ונפץ, שהחל כיוזמה מקומית בקנה מידה קטן, גדל והשתכלל וחמאס נטלה על עצמה את הפיקוד. כתוצאה מ"טרור ההצתות" נשרפו עד כה למעלה מ-25,000 דונמים של שדות חקלאיים וחורש טבעי ושובשה שיגרת חיי היום-יום של תושבי יישובי עוטף עזה. משהעלה צה"ל את "מדרגות התגובה" כלפי משגרי העפיפונים והבלונים וכלפי חמאס הגיבו חמאס והג'האד האסלאמי בפלסטין בירי רקטות ופצצות מרגמה ליישובי עוטף עזה והנגב המערבי (כ-200 רקטות ופצצות מרגמה, בשני סבבי הסלמה גדולים). במישור הפומבי הודיעו חמאס והג'האד האסלאמי בפלסטין כי הן שינו את "משוואת התגובה" הקודמת ואימצו משוואה חדשה שכותרתה: "הפגזה [תענה] בהפגזה ודם בדם".

◀ משמעות ירי הרקטות ופצצות המרגמה הינה, שחמאס העלתה את רף האלימות המבוקרת, שהיא מפעילה במסגרת מדיניותה. דומה כי חמאס נחושה, להמשיך במדיניות ולהימנע מלשוב לסטאטוס קוו אנטה, שבראיתה עלול להציב אותה בעמדת חולשה מול ישראל ובזירה הפנים-פלסטינית. כתוצאה ממהלכי חמאס נוצר בשטח נוצר תהליך הסלמתי, העלול להוביל לעימות צבאי נרחב עם ישראל, שממנו ניסתה חמאס להימנע עד כה. נראה לנו כי חמאס לוקחת בחשבון התפתחות כזאת וכי סיכון ההידרדרות לעימות צבאי נרחב אינו מרתיע אותה ואינו מניע אותה להפסיק את התהליך שהיא מחוללת או לפחות למתן אותו.

◀ חמאס חותרת לכך שהמדיניות החדשה שהיא מנהלת תציב אותה בסופו של דבר בעמדת כוח מול ישראל, שממנה היא תוכל לנהל עמה משא ומתן עקיף על הסדר. הדרישות שתעלה חמאס במסגרת

הסדר יתמצו להערכתנו בעיקר בתחום הכלכלי. עיקרן של דרישות אלה הינו קבלת סיוע כלכלי מאסיבי, בינערכי או בינלאומי, שיאפשר שיקום משמעותי של התשתיות ברצועה (בתחום החשמל, למשל) ויקל על חיי היום-יום של תושבי הרצועה. חמאס צפויה גם לדרוש מימוש ביטויים מעשיים ל"הסרת המצור", למשל: פתיחת מעבר רפיח, הרחבת נפח הסחורות המועברות לרצועה דרך ישראל ויצירת מוצא אווירי, ימי או יבשתי לתושבים היוצאים מהרצועה. חמאס גם צפויה לדרוש הפסקת הסנקציות שהטילה הרשות הפלסטינית על הרצועה וחידוש העברת משכורות ותקציבים מרמאללה.

◀ מהי "התמורה" שחמאס תהיה מוכנה לתת לישראל אם ייענו ציפיותיה לסיוע כלכלי מאסיבי והקלה של "המצור" על הרצועה במסגרת הסדר אפשרי? להערכתנו "התמורה" המרכזית, בראיית חמאס, תהייה בתחום הביטחוני, קרי – התחייבות לרגיעה ארוכת טווח בגבול הרצועה וכפיית התנהגות מרוסנת על שאר הארגונים (בנוסף הרגיעה שהתקיימה לאחר מבצע "צוק איתן"). לעומת זאת לא תסכים חמאס, להערכתנו, להעניק תמורות שתיתפסנה על ידה כבלתי נסבלות, למשל: העברת הרצועה לשליטה אפקטיבית של הרשות הפלסטינית; התפרקות מנשקה; הפסקת ההתעצמותה הצבאית או הפסקת העידוד והסיוע לטרור ביהודה ושומרון. זאת משום שמשמעות "תמורות" שכאלה הינה ויתור על מהותה של חמאס כתנועה ג'האדיסטית אסלאמית רדיקלית החותרת להשמיד את ישראל בדרך של טרור ואלימות.

מבנה העבודה

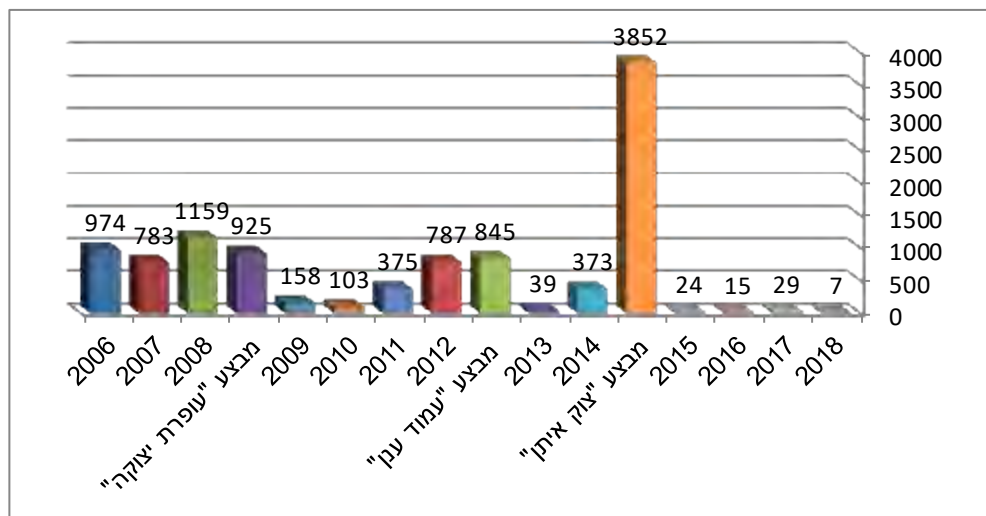
◀ העבודה כוללת שלושה פרקים:

- ◆ פרק א': מדיניות הריסון של חמאס מאז מבצע "צוק איתן" והסיבות לסיומה.
- ◆ פרק ב': מאמר של פעיל חמאס המנתח חלופות למדיניות הריסון (קיץ 2017).
- ◆ פרק ג': מאפייני מדיניות האלימות המבוקרת של חמאס.

פרק א': מדיניות הריסון של חמאס מאז מבצע "צוק איתן" והסיבות לסיימה

ב-30 במרץ 2018 הגיע לסיימו פרק זמן של כשלוש וחצי שנים (מאז סיום מבצע "צוק איתן"), בו שררה רגיעה יחסית בגבול רצועת עזה. זה התבטא בעיקר בירידה דרסטית בהיקף ירי הרקטות לעבר ישראל, באופן חסר תקדים מאז תפסה חמאס את השלטון ברצועה. ירידת היקף ירי הרקטות, ופעילות הריסון של חמאס, הביאו בתקופה זאת לרגיעה יחסית, שנשמרה גם בתקופה שבו הגיע לשיאו הטרור העממי ("ההתנגדות העממית") (ביהודה ושומרון (אוקטובר 2015-מרץ 2016). מדיניות הריסון נאכפה בהצלחה ע"י חמאס על ידי ארגוני טרור "סוררים", שמידי פעם ביצעו ירי ספורדי, אך נתקלו בפעולות סיכול אפקטיביות של חמאס (הגם שבאכיפת מדיניות זאת חלה שחיקה כלשהי בדצמבר 2017).¹

ירי רקטות מרצועת עזה בחתך רב-שנתי עד ל-30 מרץ 2018

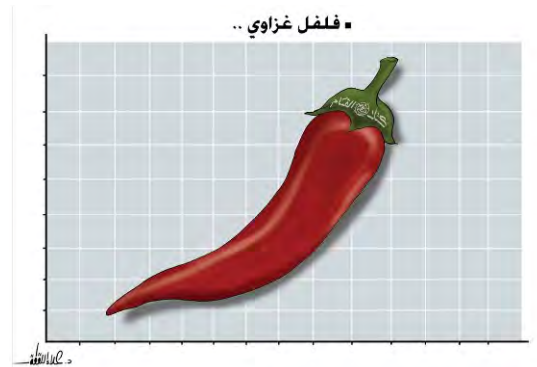
◀ מדיניות הריסון של חמאס נבעה, להערכתנו, ממכלול שיקולים אסטרטגיים, שהשפיעו על הנהגת חמאס לאורך תקופה ממושכת: התחזקות ההרתעה הישראלית בעקבות מבצע "צוק איתן"; עניינה של חמאס לשקם את התשתית הצבאית ולהמשיך בהתעצמות ללא הפרעה משמעותית (בדגש על בניית מערך מנהרות חודרות לשטח ישראל ושיקום מערך הרקטות לקראת העימות הבא), והחשש כי עימות צבאי ידרדר עוד יותר את המצב הכלכלי הקשה ברצועת עזה. לכך נוספו שני שיקולים נוספים, שהייתה להם השפעה ממתנת על מדיניות חמאס: עניינה לקדם את ניסיונות הפיוס עם פתח והרשות הפלסטינית ורצונה של חמאס לשפר את קשריה עם מצרים.

◀ בראייה לאחור דומה, כי במחצית השנייה של שנת 2017 ובתחילת 2018 חל כרסום מתמשך במידת השפעתם של השיקולים הללו על שיקולי הנהגת חמאס: ההרתעה הישראלית שהושגה ב"צוק איתן" המשיכה להתקיים, אך היא הלכה ונשחקה ככל שחלף הזמן (תהליך מוכר המתחולל לאורך השנים שאחרי כל

¹ בדצמבר 2017 אותרו 11 נפילות רקטות בשטח ישראל לעומת נפילות בודדות במרבית החודשים הקודמים.

מבצע גדול); המוטיבציה של חמאס "להרוויח זמן" לבניית מערך המנהרות החודרות ירדה, לנוכח המענה המבצעי והטכנולוגי, שמצאה ישראל; המצב הכלכלי הקשה, שתרמו לו הסנקציות שהטילה הרשות הפלסטינית על הרצועה, כל אלה יצרו צורך במציאת אפיק ל"הוצאת קיטור", שאליו יתועלו רגשות הזעם והתסכול של התושבים; ניסיונות הפיוס של חמאס עם פתח והרשות עלו על שרטון וגם ההתקרבות בין חמאס למצרים לא הובילה להעלמות משקעי החשדנות ולשיפור משמעותי ביחסים ביניהם. נראה לנו כי כל אלו הובילו את חמאס למסקנה כי מדיניותה בעידן שלאחר מבצע "צוק איתן" מיצתה את עצמה וכי מידת התועלת שבה הולכת ויורדת.

◀ בו בזמן עלייתו של יחיא סנואר למעמד ההנהגה ברצועה (בחירתו לראש הלשכה המדינית ברצועה, פברואר 2017) והגברת השפעתם של יוצאי הזרוע הצבאית, הציבו בעמדות ההשפעה קבוצת בכירים בעלי עמדות רדיקליות.² בתקופה שבה החלו להתעורר סימני שאלה סביב המדיניות הקיימת התחולל איפא בחמאס שינוי פנימי, שהעלה לעמדת שליטה דמויות שהיו בשלות להוביל שינוי במדיניות הקיימת, הגם שהדבר לא ארע בבת אחת אלא כתהליך הדרגתי שארך למעלה משנה.

כרזות שהופצו ע"י תומכי חמאס בעקבות בחירתו של יחיא אלסנואר לראש הלשכה המדינית בעזה. מימין: "פלפל עזתי" (גבעול הפלפל הוא סרט הראש של גדודי עז אלדין אלקסאם) (חשבון הטוויטר של Palinfo, 13 בפברואר 2017). משמאל: יחיא אלסנואר מוצג כאיום על ישראל (גולש בפורום PALDF של חמאס, 14 בפברואר 2017).

² ראו פרסום מרכז המידע מה-22 בפברואר 2017: "הבחירות להנהגת חמאס ברצועה: תמונת מצב ומשמעויות".

פרק ב': מאמר של פעיל חמאס המנתח חלופות למדיניות הריסון (קיץ 2017)

להערכתנו במהלך 2017 נבחנו בחמאס חלופות למדיניות הקיימת כלפי ישראל. אין בידינו מידע קונקרטי על כך באשר **תהליך המחשב האסטרטגי בתוך חמאס לא נעשה בפומבי**. אולם **מאמר שפרסם ד"ר עצאם עדואן**, ראש המחלקה לענייני פליטים בחמאס, פעיל בעל שיעור קומה מדרג הביניים³, **עשוי לפתוח צוהר לכיווני חשיבה, שרווחו בחמאס באותה עת**. המאמר, התפרסם ב-7 ביוני 2017 תחת הכותרת **"העימות המבוקר"** והוא ניתח בהרחבה את יתרונותיו של **תסריט לפיו תזום חמאס "עימות מבוקר" נגד ישראל כמענה ל"הגברת המצור" על רצועת עזה**.⁴ אנו סבורים כי בתפיסת "העימות מבוקר" שעליה כתב עצאם עדואן ניתן למצוא **קווי דמיון למדיניות האלימות המבוקרת שבה נוקטת כיום חמאס** ולפיכך ראוי לבחון בקצרה את ההיגיון שהנחה את ד"ר עצאם עדואן.

ד"ר עצאם עדואן, ראש המחלקה לענייני פליטים בחמאס
(צילום: אתר המחלקה לענייני פליטים בחמאס, 15 ביוני 2017).

ד"ר עצאם עדואן, העלה במאמרו **שתי חלופות, שאותן הוא שלל:**

◆ **"עימות בלתי מזויין" לאורך גבולות הרצועה:** עימות נטול אלימות המתבצע ע"י מאות צעירים לאורך גבולות הרצועה, אשר מביא תועלת מוגבלת בלבד (הכוונה להפגנות בקרבת הגבול, שנערכו אותה עת ביוזמת חמאס, שבהיקפן ובאופיין היו שונות מ"צעדות השיבה"). לדעת עצאם עדואן **כל עוד לא ישולבו בעימותים שבקרבת הגבול עשרות אלפי צעירים, השפעתם של העימותים על המצב תהייה מעטה מאוד** (ולפיכך אין תועלת ממשית בחלופה זאת).

³ ד"ר עצאם עדואן הינו יליד 1967. תושב עזה. בעל תואר ד"ר בהיסטוריה במכון המחקר והלימודים הערביים בקהיר משנת 2004 (את לימודי התואר הראשון והשני בהיסטוריה עשה עצאם עדואן באוניברסיטת אלירמוכ בירדן ובאוניברסיטה האסלאמית בעזה). בשנים האחרונות הוא **שימש כראש המחלקה לענייני פליטים בחמאס**,³ וכמנחה להיסטוריה מודרנית באוניברסיטה האסלאמית בעזה ואוניברסיטת אלקדס הפתוחה. ד"ר עצאם עדואן כתב ספרים ומחקרים בנושא הפליטים והוא נוהג להתראיין לערוצי טלוויזיה מקומיים וערביים. בשני בדפי הפייסבוק שלו ובכלי תקשורת מזוהי חמאס. הוא פרסם מאמרים ופוסטים שונים בנושא "זכות השיבה" של הפליטים הפלסטינים.

⁴ ראו פרסום מרכז המידע מה-18 ביוני 2017: "מאמר של פעיל חמאס מנתח את יתרונותיו של 'עימות מבוקר' נגד ישראל וקורא לחמאס ולשאר הארגונים לשקול קבלתו".

◆ **חידוש העימות הנרחב עם ישראל (קרי, עימות כולל, מעין חזרה של "צוק איתן") "יביא לאש גיהנום" על רצועת עזה, בתנאים הנוכחיים.⁵ עצאם עדואן סבור כי בתנאים הנוכחיים לא יוכלו חמאס ושאר הארגונים ("ההתנגדות") לבלום את ישראל, "ולכן כולם מתחמקים מהעלאת הנושא כחלופה אפשרית".**

◀ מכאן עבר ד"ר עצאם עדואן **לחלופה השלישית, שהינה החלופה המועדפת לדעתו. ההיגיון העומד מאחורי חלופה זאת הינו ניהול "עימות ממושך אולם מבוקר" הנשלט ע"י חמאס. במסגרת חלופה זאת תינתן לחמאס ולשאר הארגונים "יד חופשית" להנחית על ישראל מהלומות מוגבלות ביותר. חלופה זאת, לדעתו, תהווה "פתרון הולם" למצב הנוכחי (מצבה של חמאס ביוני 2017) ותהייה שונה לחלוטין מחלופה של חידוש העימות הנרחב עם ישראל. העימות המוגבל יאפשר לכוחות ברצועת עזה הזועמים על "המשך המצור" "להוציא קיטור" מול ישראל ובו בזמן הוא יבהיר לקהילה הבינלאומית את השלכות "המשך המצור" על רצועת עזה.**

◀ מחבר המאמר **מודע לכך, שישראל תגיב בחוזקה על "המהלומות המבוקרות". אולם הוא ממליץ ל"התנגדות" (ארגוני המחבלים) להימנע מתגובה דומה (על התגובה הישראלית). לדבריו תגובת "ההתנגדות" צריכה להיות "מבוקרת לחלוטין ומינימלית". משמעות הדבר היא ירי רקטות לעבר שטחים פתוחים בישראל, גיוון המטרות שלעברן משוגרות הרקטות, ופיזור הירי למשך תקופה ארוכה יחסית. כל זאת תוך התעלמות מהיקף ה"תגובה הפראית" הצפויה מצד ישראל ("האויב") כלפי עזה וכלפי ה"התנגדות" שלה (קרי, ארגוני הטרור).**

◀ טקטיקה שכזאת, סבור ד"ר עצאם עדואן, **תגרום לישראל, לאחר מספר ימים, להפחית את היקף ההתקפות שלה, מתוך הבנת "אופי העימות, שבו מעוניינת ההתנגדות". דעתו היא שישראל תגיב באותו האופן (קרי, בהתקפות מוגבלות על ארגוני המחבלים), וזאת בהתבסס על הערכתו, שישראל מעוניינת להימנע מהסלמה העלולה להביא להיווצרות תסיסה בעורף. לדעת ד"ר עצאם עדואן, העורף הישראלי מסוגל להשלים עם ירי מספר (קטן של) רקטות מידי יום, אך לא עם ירי רחב היקף במשך מספר חודשים.**

⁵ **במקור: מוג'הה מפתוחה, קרי- עימות פתוח, חסר גבולות. הכוונה היא לעימות נרחב כגון מבצע "צוק איתן" או "עופרת יצוקה", הנמשך תקופה ארוכה.**

פרק ג': מאפייני מדיניות האלימות המבוקרת של חמאס

המדיניות החדשה של הפעלת "האלימות המבוקרת" מצאה ביטוייה ב"צעדות השיבה", שהחלו ב-30 במרץ 2018. צעדות אלה נמשכות עד היום. כלפי חוץ הוצגו הצעדות כ"פעילות עממית" בלתי אלימה, אך בפועל הן לוו בהפעלת אלימות וטרור, במינון שלדעת חמאס לא יגרור עימות צבאי נרחב (למשל, תיחום האירועים האלימים לקרבת הגבול). מדיניות האלימות המבוקרת נועדה להתיש את ישראל במשך תקופה ממושכת, ע"י פריצות המוניות לשטחה המלוות בפגיעה בחיילי צה"ל ובתושבים. בראיית חמאס המצב הנפיץ שיווצר ברצועה יסייע להעלאת בעיית רצועת עזה על סדר היום הערבי והבינלאומי, ולהכשרת הקרקע להסדר מתוך עמדת כוח של חמאס, שיביא להקלה משמעותית על המצוקה הכלכלית ולהסרת "המצור" מעל רצועת עזה.

◀ במדיניות האלימות המבוקרת, הנמשכת כבר קרוב לשלושה חודשים, ניתן להבחין בשני שלבים:

◆ 30 במרץ- סוף מאי 2018:

- בשלב זה הושם דגש על "צעדות שיבה" המוניות לעבר ישראל, בעיקר בימי שישי, במטרה לפרוץ את הגדר ולהחדיר תושבים רבים לשטח ישראל (לממש בכך באופן סמלי את "זכות השיבה"). צעדות אלה לוו באלימות מבוקרת, שהתמקדה בקרבת גדר הגבול. אלימות זאת התבטאה בירי לעבר צה"ל, השלכת רימוני יד, בקבוקי תבערה ומטעני חבלה, חבלה בגדר הגבול, חבלה במעברי הגבול ושיגור עפיונים ובלונים אליהם חוברו חומרי בערה ולעיתים גם מטעני נפץ. באלימות שליוותה את הצועדים היו מעורבים פעילי טרור, בדגש על פעילי חמאס, שמילאו תפקיד מרכזי ב"קו הקדמי" של המפגינים (וספגו לפיכך את מרבית האבידות).

- השלב הראשון הניב עבור חמאס רווחים תעמולתיים בזירה הבינלאומית (בעיקר באו"ם) ובמדינות המערב אך לא הוביל להישגים מעשיים, שאותם קיוותה חמאס להשיג, בדמות פריצה המונית לשטח ישראל או הרג של אזרחים ישראלים וחיילי צה"ל. מנגד ספגו פעילי הטרור שהיו בקו הקדמי אבידות רבות (רובם פעילי חמאס או כאלה המזוהים עימה) בעוד שלישראל לא נגרמו הרוגים. זאת ועוד, ציפיותיה של חמאס שהפלסטינים ביהודה ושומרון, בישראל ובמדינות ערב יצטרפו לצעדות נכזבו. בלטה במיוחד הימנעות הפלסטינים ביהודה ושומרון להצטרף לאלימות המבוקרת שהובילה חמאס, גם לנוכח אירוע כמו מעבר השגרירות האמריקאית לירושלים.⁶

⁶ ראו פרסום מרכז המידע מה-17 ביוני 2018: "הטרור העממי הפלסטיני ביהודה ושומרון ירד בהיקפו במחצית הראשונה של 2018 למרות העברת שגרירות ארה"ב לירושלים ולמרות הסתה בלתי פוסקת של חמאס להצטרף ל"צעדות השיבה" האלימות".

מימין: מפגינים פלסטינים מושכים את גדר התיל הסמוכה לגדר הביטחון במזרח חי'אן יונס (דף הפייסבוק שהאב, 11 במאי 2018). משמאל: המון פלסטיני מנסה לפרוץ את גדר הגבול בחסות עשן הצמיגים (דף הפייסבוק שהאב, 11 במאי 2018).

◆ החל מסוף מאי 2018:

- בשלב זה חלה ירידה בהיקף הצעדות (מעשרות אלפים לאלפים). זאת בעיקר בשל סימני עייפות ושחיקה שהתגלעו בקרב תושבי הרצועה, שהיקשו על חמאס להניע המונים להגיע לגדר הגבול. הצעדות עודן נמשכות, ואין הן עומדות להיפסק. אך הן איבדו מתנופתן ובמקומן עלה לקדמת הבמה "טרור ההצתות", שנתפס כמסב נזק מעשי ופסיכולוגי רב לישראל. "טרור ההצתות" כולל שיגור עפיפונים ובלוני תעברה לשטח ישראל, לחלקם מחוברים חומרים דליקים, לחלקם מטענים וחומרי נפץ. דרך פעולה זאת, שהחלה כיוזמה מקומית בקנה מידה קטן, גדלה והשתכללה וחמאס נטלה עליה את ההובלה והפיקוד. "טרור ההצתות" הביא עד כה לשריפת יותר מ-25,000 דונמים של שטחים חקלאיים וחורש טבעי ולשיבוש חמור של שגרת חייהם של תושבי יישובי עוטף עזה.

שדות וכוורות עולים באש בעוטף עזה (דף הפייסבוק הרשמי של "יחידת העפיפונים ובלוני התעברה", התארגנות העוסקת בשיגור העפיפונים והבלונים, 17 ביוני 2018).

מימין: כרזה של חמאס המתפארת בשריפות בעוטף עזה בעקבות שיגור עפיפוני ובלוני תבערה: "24 שריפות פרצו באזורי עוטף עזה כתוצאה מעפיפוני ובלוני התבערה" (דף הפייסבוק PALDF של חמאס, 16 ביוני 2018). משמאל: בלוני נפץ משוגרים מתוך עמדת חמאס סמוך לגדר (אתר דובר צה"ל, 24 ביוני 2018).

- ההתרחבות "טרור ההצתות" ועלייתו לקדמת הבמה הובילו לעליית רף האלימות באופן משמעותי. זאת משום שחמאס והג'האד האסלאמי רואים עצמם מחויבות להגן על מבצעי "טרור ההצתות" ואף מצהירים על כך בפומבי. לפיכך החלו הארגונים הללו לשגר מטחי רקטות ומרגמות כל אימת שהם העריכו, כי ישראל מעלה את "מדרגות התגובה" כלפי משגרי העפיפונים והבלונים או כלפי חמאס המסייעת להם (למשל, תקיפה אווירית של יעדי חמאס בתגובה לשיגורים או תקיפה ישירה של משגרי העפיפונים והבלונים).
- על רקע זה הצהירה חמאס בפומבי, כי שינתה את "משוואת התגובה" הקודמת ואימצה "משוואה חדשה שכותרתה "הפגזה [תענה] בהפגזה ודם בדם"⁷. משמעות הדבר היא, שגם להבא תקיפת יעדי חמאס (או ג'האד אסלאמי בפלסטין) בתגובה לשיגור העפיפונים תענה בירי רקטות ופצצות מרגמה לעבר ישראל. "משוואה" זאת באה עד כה לידי ביטוי בשטח בשני סבבי הסלמה: הראשון, כאשר פעילי הג'האד האסלאמי בפלסטין (אליהם הצטרפו פעילי חמאס) שיגרו כ-150 רקטות ופצצות מרגמה כמענה לתקיפות חיל האוויר (ליל 29-30 במאי 2018); והשני, כאשר חמאס הגיבה בשיגור כ-45 רקטות ופצצות מרגמה על תקיפות אוויריות נגד יעדי חמאס בתגובה לשיגור עפיפונים ובלונים (ליל 19-20 ביוני 2018). לכך ניתן להוסיף שיגור שלוש רקטות לעבר אזור חוף אשקלון בתגובה לתקיפות שביצעו מטוסי חיל האוויר נגד יעדי חמאס (ליל 17-18 ביוני 2018).

⁷ כך למשל בכיר חמאס אסמאעיל רצ'ואן הבהיר בראיון כי "כללי המשחק" שחמאס דבקה בהם הם "הפצצה תענה בהפצצה, דם יענה בדם, הרס יענה בהרס". הוסיף, כי ימאס אינה מעוניינת במערכה חדשה מול ישראל בזמן הקרוב. אולם אם היא תיכפה עליהם הם ייטלו בה חלק (ראיון לאלמיאדין, לבנון, 21 ביוני 2018).

מימין: כרזה שפרסמה חמאס בעקבות ירי 45 רקטות לעבר ישראל בכרזה נכתב: "45 רקטות שוגרו מרצועת עזה לעבר השטחים הכבושים עד היום בבוקר" (חשבון הטוויטר PALINFO, 20 ביוני 2018). משמאל: כרזה משותפת שפרסמו הזרוע הצבאית של חמאס ושל הג'האד האסלאמי בפלסטין בעברית המדגישה את "המשוואה החדשה" מטעמם (חשבון הטוויטר של אדהם אבו סלמיה, 20 ביוני 2018).